

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

проректор з науково-
педагогічної роботи
Пантелеймонов А.В.

« ____ » _____ 2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ФІНАНСИ

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
галузь знань: **29 «Міжнародні відносини»**
спеціальність **292 «Міжнародні економічні відносини»**
освітня програма **«Міжнародні фінанси»**
вид дисципліни: **обов'язкова дисципліна спеціалізації «Міжнародні фінанси»**
факультет Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2019 / 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“20” червня 2019 року, протокол №

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

д.е.н., проф., проф. кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії І.В.Шкодїна

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії

Протокол від “19”червня 2019 року №

В.о. завідувача кафедри _____

_____ Дерід І.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “19” червня 2019 року № 1

Голова методичної комісії факультету МЕВ та ТБ

_____ Григорова-Беренда Л.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Фінанси» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини», освітньо-професійної програми «Міжнародні фінанси».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою дисципліни є здобуття студентами фундаментальних знань з функціонування фінансів та їх впливу на соціально-економічний розвиток суспільства, розуміння ролі і місця кожного елемента фінансової системи.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни є з'ясування сутності, функцій та ролі фінансів та фінансової науки; освоєння знань про фінансову та бюджетну систему держави; набуття практичних навичок аналізу джерел доходів та напрямків витрачання коштів у всіх ланках фінансової системи, знання їх специфіки; з'ясування сутності та структури міжнародних фінансів.

1.3. Кількість кредитів - 3

1.4. Загальна кількість годин - 90 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / обов'язкова дисципліна спеціалізації	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-й
Семестр	
3-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
42 год.	год.
Індивідуальні завдання	
Курсова робота 30 год із самостійної роботи Контрольна робота 5 год із самостійної роботи	

1.6. Заплановані результати навчання

Після опанування дисципліни студент повинен:

знати:

- основні наукові підходи та сучасні концепції розвитку фінансів, функції та роль фінансів, їх вплив на економіку країни через фінансову політику та фінансовий механізм;
- закономірності розвитку в сфері фінансових відносин держави, суб'єктів господарської діяльності і населення;
- основні проблеми, які виникають в ході функціонування фінансового механізму та засоби їх розв'язання;
- основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства;
- сутність та структуру місцевих та державних фінансів.
- сутність страхового захисту та значення податкової політики;

- можливості використання фінансів для формування ефективної економічної політики держави;

Вміти:

- орієнтуватися в теоретичних і практичних проблемах фінансової системи;
- аналізувати поточну ситуацію на вітчизняному та зарубіжному фінансовому ринку;
- обирати оптимальні шляхи вирішення конкретних виробничих завдань фінансового характеру;
- володіти інструментальними засобами дослідження, отримання, зберігання, обробки обліково-аналітичної інформації та застосовувати їх під час вирішення поставлених завдань.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії.

Предмет науки про фінанси. Фінанси - специфічна форма суспільних відносин. Об'єктивні передумови виникнення і розвитку фінансів. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна, історична категорія. Специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення.

Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями. Функції фінансів як виявлення суттєвих ознак, властивостей і суспільного призначення фінансів. Дискусійні питання щодо функцій фінансів. Вплив фінансів на розвиток суспільного виробництва. Фінансове забезпечення відтворювального процесу. Фінансове регулювання і фінансове стимулювання економічних і соціальних процесів.

Зародження та розвиток фінансових відносин Київської Русі. Зародження та розвиток фінансових відносин в різних країнах світу.

Тема 2. Фінансова система.

Сутність та елементи фінансової системи. Типи фінансових систем та їх характеристика. Характеристика різних підходів до структуризації фінансової системи. Структурна побудова фінансової системи. Принципи побудови, характерні риси та завдання фінансових систем.

Управління фінансовою системою. Зарубіжний досвід управління фінансовими системами. Нормативно-правова база функціонування фінансової системи.

Тема 3. Фінансове право та фінансова політика.

Фінансове право і фінансова політика. Фінансове право як самостійна галузь публічного права. Норми фінансового права. Предмет фінансового права. Суб'єкти фінансового права. Система фінансового права. Фінансове законодавство

Фінансова політика - складова економічної і соціальної політики держави. Складові фінансової політики. Завдання і принципи фінансової політики. Стратегія і тактика фінансової політики. Фінансова політика в умовах фінансової кризи. Стабілізація фінансового стану в Україні та шляхи її забезпечення.

Фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою. Складові елементи фінансового механізму. Фінансове планування і прогнозування: суть, принципи, методи, завдання. Система фінансових планів, їх характеристика. Зведене фінансове планування. Баланс фінансових ресурсів і витрат держави. Фінансовий контроль. Зміст фінансового контролю, його призначення. Види, форми і методи фінансового контролю. Фінансовий аудит як незалежний фінансовий контроль. Суб'єкти фінансового контролю в Україні, їх функції. Фінансові норми і нормативи; фінансові ліміти і резерви; фінансові стимули і санкції. Їх використання для активізації економічного зростання й підвищення суспільного добробуту.

Тема 4. Податки. Податкова система.

Сутність і функції податків. Класифікація податків, її ознаки. Види податків. Прямі податки. Непрямі податки. Елементи системи оподаткування. Теоретичні питання перекладання податків та ухилення від їх сплати.

Податкова система: поняття, основи побудови. Становлення та розвиток податкової системи України. Організація роботи державних податкових органів України, їх завдання. Податковий кодекс України, його значення для формування і функціонування науково-обґрунтованої і стабільної податкової системи держави.

Тема 5. Державні фінанси.

Місце і значення бюджету в загальній системі фінансових відносин. Розподільна і контрольна функція бюджету. Бюджетний механізм фінансового регулювання і посилення його конструктивного впливу на реалізацію стратегії економічного і соціального розвитку України.

Бюджетна система: поняття і принципи побудови. Критерії розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи. Міжбюджетні відносини. Регулювання міжбюджетних відносин. Міжбюджетні трансферти. Види міжбюджетних трансфертів. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості та їх використання для визначення розподілу міжбюджетних трансфертів. Порядок надання міжбюджетних трансфертів.

Бюджетний процес. Поняття бюджетного процесу і його складові етапи. Організаційні засади бюджетного планування. Порядок складання, розгляду і затвердження проектів державного і місцевих бюджетів. Виконання бюджетів за доходами і видатками. Секвестр бюджету. Захищені статті видатків бюджету. Казначейська система виконання державного і місцевих бюджетів. Бюджетні права державних органів законодавчої і виконавчої влади.

Тема 6. Фінанси суб'єктів господарювання.

Сутність фінансів господарських суб'єктів і принципи їх організації. Грошові надходження від діяльності підприємств, їх склад і економічна характеристика. Валовий і чистий дохід. Загальний і чистий прибуток. Класифікація доходів і видатків. Фінансові ресурси. Власні і залучені грошові кошти. Особливості фінансів підприємств різних організаційно-правових форм. Джерела формування і напрямки використання фінансових ресурсів комерційних підприємств державної і недержавної форм власності. Взаємовідносини підприємницьких структур із бюджетом і цільовими державними фондами. Вплив галузевих факторів на організацію фінансів підприємств. Фінанси бюджетних установ. Кошторисне фінансування, його міст і принципи. Неприбуткова діяльність громадських формувань і добродійних фондів. Управління процесами формування і використання фінансових ресурсів господарських суб'єктів. Розроблення балансів грошових потоків і прогнозування фінансових результатів.

Тема 7. Фінансовий ринок.

Сутність фінансового ринку, його роль у мобілізації і розподіл фінансових ресурсів. Економічні передумови функціонування фінансового ринку в Україні. Суб'єкти фінансового ринку. Структура фінансового ринку. Грошовий ринок. Ринок кредитних ресурсів. Фондовий ринок як найважливіший сегмент фінансового ринку. Первинний і вторинний фондовий ринок, їх призначення. Біржовий і позабіржовий ринок цінних паперів. Види цінних паперів, які можуть випускатись і обертатися в Україні. Основні характеристики цінних паперів. Правове регулювання фондового ринку. Державний контроль за випуском і обігом цінних паперів. Фондова біржа: правове становище, організація і порядок роботи. Функції фондової біржі. Порядок допуску цінних паперів до

обігу на фондових біржах. Ринок фінансових послуг, його роль у функціонуванні економічної системи. Види фінансових послуг. Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.

Тема 8. Страхування. Страховий ринок.

Економічна необхідність та роль страхування. Особливості фінансових відносин у сфері страхування. Функції страхування. Суб'єкти страхових відносин. Форми і методи страхового захисту. Система страхових фондів. Класифікація страхування за об'єктами і за ознакою ризику.

Страхування майна юридичних і фізичних осіб, його види і форми. Страхування кредитних і фінансових ризиків. Особисте страхування, його сутність і значення в забезпеченні соціального захисту громадян. Перестраховання. Доходи і витрати страховика. Страхові платежі як основне джерело доходів страховика. Витрати на виплату страхового відшкодування і страхових сум, відрахування в запасні і резервні фонди. Фінансові результати страхових операцій, їх рентабельність. Прибуток страхових організацій, його розподіл і використання. Страховий ринок. Поняття страхового ринку і його організаційна структура. Учасники страхового ринку. Організаційні форми існування страхових компаній.

Страховий ринок та роль держави у розвитку страхового ринку в Україні

Тема 9. Міжнародні фінанси.

Сутність, призначення і роль міжнародних фінансів. Світові фінансові потоки: валютні, кредитні, фінансові ринки. Міжнародна фінансова інтеграція та її вплив на фінансові інтереси країн і регіонів. Фінансова діяльність міжнародних організацій. Валютні відносини та валютні системи, їх еволюція. Валютний курс. Конвертованість валюти. Валютне регулювання та валютні обмеження.

Співпраця України з міжнародними фінансовими інституціями. Проблеми гармонізації фінансів України відповідно до критеріїв і стандартів Європейського співтовариства.

Міжнародний фінансовий ринок: міжнародний ринок грошей (валютний ринок), міжнародний ринок кредитних ресурсів, міжнародний ринок цінних паперів.

Тема 10. Фінансовий менеджмент

Сутність, призначення та функції фінансового менеджменту. Завдання фінансового менеджменту. Фінансові рішення. Об'єкти та суб'єкти фінансового менеджменту. Фінансова стратегія як складова загальної стратегії підприємства. Послідовність та етапи розроблення стратегії фінансового менеджменту. Тактика фінансового менеджменту. Тактичні цілі і завдання фінансового менеджменту. Принципи фінансового менеджменту. Складові механізми фінансового менеджменту. Системи забезпечення фінансового менеджменту. Методи, важелі та інструменти фінансового менеджменту

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	с.р.		л	п	лаб	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії.	5	2	2			1						
Тема 2. Фінансова система.	7	4	2			1						
Тема 3. Фінансове право та фінансова політика.	4	2	1			1						
Тема 4. Податки. Податкова система.	8	4	2			1						
Тема 5. Державні фінанси.	7	4	2			1						
Тема 6. Фінанси суб'єктів господарювання.	7	4	2			1						
Тема 7. Фінансовий ринок.	8	4	2			1						
Тема 8. Страхування. Страховий ринок.	4	2	1									
Тема 9. Міжнародні фінанси.	4	2	1									
Тема 10. Фінансовий менеджмент	6	4	1									
Курсова робота	30					30						
Контрольна робота	5					5						
Усього годин	90	32	16			42						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії.	2
2.	Тема 2. Фінансова система.	2
3.	Тема 3. Фінансове право та фінансова політика.	1
4.	Тема 4. Податки. Податкова система.	2
5.	Тема 5. Державні фінанси.	2
6.	Тема 6. Фінанси суб'єктів господарювання.	2
7.	Тема 7. Фінансовий ринок.	2
8.	Тема 8. Страхування. Страховий ринок.	1

9.	Тема 9. Міжнародні фінанси.	1
10.	Тема 10. Фінансовий менеджмент	1
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Підготовка студентами виступів з теми 1.	1
2.	Підготовка студентами виступів з теми 2. Збір та аналіз статистичного матеріалу за темою.	1
3.	Підготовка до теми 3. Підготовка доповідей з аналізу елементів фінансової політики. Збір та аналіз статистичного матеріалу за темою.	1
4.	Підготовка студентів до дискусії з теми 4 «Ефективності різних податкових систем»	1
5.	Підготовка студентами аналітичних доповідей з теми 5. Збір та аналіз статистичного матеріалу за темою.	1
6.	Підготовка студентами аналітичних доповідей з теми 6. Підготовка до дискусії	1
7.	Підготовка студентами аналітичних виступів з теми 7. Збір та аналіз статистичного матеріалу за темою. Підготовка до дискусії «Політика кількісного пом'якшення та її наслідки для фінансового ринку»	1
8.	Курсова робота	30
9.	Контрольна робота	5
	Разом	42

6. Індивідуальні завдання

Курсова робота передбачає 30 годин із складу самостійної роботи студентів. В повному обсязі вимоги до курсової роботи в методичних рекомендаціях.

Контрольна робота, що проводиться під час аудиторних занять, передбачає 5 годин із складу самостійної роботи студентів. Контрольна робота складається з теоретично-аналітичних завдань, тестових завдань та задачі

7. Методи контролю

При вивченні дисципліни застосовуються такі методи контролю: усний, письмовий, тестовий. Поточний контроль проводиться під час семінарських занять у вигляді усного або письмового опитування, виступів студентів під час обговорення питань, самостійної роботи, тестування, написання есе, рефератів, контрольних робіт тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) враховується під час визначення підсумкової оцінки з дисципліни у формі іспиту.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Екзамен	Сума
Теми 1-10	Контрольна робота	Курсова робота	Разом		
25	5	30	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	

9. Рекомендована література

Основна література

1. Азаренкова Г.М., Біломістна І.І., Сословський В.Г. Управління фінансовими ресурсами банку : монографія / Г.М. Азаренкова, І.І. Біломістна, В.Г. Сословський . – К.: УБС НБУ, 2012. – 200 с.
2. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Монографія. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
3. Боди Зви, Мертон Роберт. Фінанси / Пер. с англ.: Учеб. пособие. – М.: Вильямс, 2000.
4. Вовчак О. Д. Страхування: Навчальний посібник. – 2-ге вид., випр. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2005. – 480 с.
5. Глущенко В.В. Фінанси у рисунках, схемах і таблицях: навч. посібник/ В. В. Глущенко, А. С. Глущенко, О. В. Глущенко. - Львів: Магнолія 2006, 2012. - 344 с.. - (Вища освіта в Україні)
6. Ильин В.В. Мания денег: История, философия, жизнь: монография / В.В. Ильин.-К.: УБД НБУ, 2011.- 590 с.
7. Недержавні пенсійні фонди у структурі сучасних пенсійних систем: монографія/ Т. С. Смовженко, Н. В. Ткаченко, Н. А. Цікановська ; ред. : Т. С. Смовженко . - К.: УБС НБУ, 2012. - 310 с.
8. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2004. – 240 с.
9. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
10. Фінанси : підручник для студентів вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації / авт. кол.; за ред. А. Я. Кузнецової, Г. М. Азаренкової. – К. : УБС НБУ, 2011. – 495 с.
11. Фінанси [текст] : навч. посіб. / За заг. ред. Меглаперідзе А.С. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 420 с.
12. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика [текст] : навч. посіб. / Д. І. Коваленко, В. В. Венгер – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 578 с.
13. Фінанси: курс для банкірів: підручник / ред. : О. М. Тридід, О. Б. Жихор. – К.: УБС НБУ, 2012. – 507 с.
14. Фінанси: курс для фінансистів: Навч. посіб. / За ред. В.І. Оспіщева. – К.: Знання, 2008. – 567 с.
15. Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.
16. Самоорганізація фондового ринку в умовах глобальної невизначеності: монографія / І. В. Шкодінна. – К. : УБС НБУ, 2013. – с.406 с..

17. Інституційні чинники розвитку фінансового сектору економіки в умовах ринкової трансформації: монографія / кол.авторів; за заг.ред. д.е.н., проф. В.М.Соболева. – К.: УБС НБУ, 2010. – 350 с.
18. Посткризовий розвиток фондового ринку: світові тенденції і національні особливості: монографія / авт.кол. Г.М.Азаренкова, І.В.Шкодіна та ін. – К.: УБС НБУ, 2013. – 278 с
19. Нижегородцев Р.М., Горидько Н.П., Шкодина И.В. Институциональные основы теории финансов: современные подходы. М.: ИНФРА-М, 2014. – 220 с.
20. Monetary policy as a factor of global financial market volatility increasing / Iryna Shkodina, Yuliia Yehorova, Viktoriia Yatsyna // Financial and credit activity: problems of theory and practice. - – 2017. - №1 (22). - P.5 – 17
21. Global uncertainty as a sign of the transformation of the socio-economic system / Iryna Shkodina and other // Business Inform. - 2017 - №6. - P. 8-12.
22. Branding as a bank competitiveness increasing factor in the world market // Business Inform. - 2017 / Iryna Shkodina and other - №10 (in Ukr.)
23. Foreign experience of corporate governance in companies with state participation [Text] / I. Shkodina, S.Ilynitskaya / Young scientist. - 2017 - No. 11.
24. Influence of financial technologies on the transformation of the financial system / Iryna Shkodina and other // Financial and credit activity: problems of theory and practice. - - 2018 - No. 1 (24).

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. www.zakon.rada.gov.ua – Верховна Рада України.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua>
4. Сайт Світового банку // Режим доступу: <http://www.worldbank.org>
5. Сайт Міжнародного Валютного фонду. – Режим доступу: <http://www.imf.org>
6. www.ssmc.gov.ua – Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку.
7. www.minfin.gov.ua – Міністерство фінансів України.
8. www.finance.ua – система розкриття інформації на фінансовому ринку України.
9. www.nbu.gov.ua – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.
10. www.securities.org.ua – інтернет-бібліотека "Цінні папери України".
11. www.smida.gov.ua – система розкриття інформації на фондовому ринку України.
12. www.uaib.com.ua – Українська асоціація інвестиційного бізнесу.
13. Global finance // <https://www.gfmag.com>